

Kunnskapsdepartementet
postmottak@kd.dep.no

Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo
Telefon 21 02 34 00
Telefaks 21 02 34 01
Besøksadresse Tollbugata 35
Kontingentkonto 8380 08 68621
Bankkonto annet 8380 08 68605
post@forskerforbundet.no
www.forskerforbundet.no
Foretaksnr 971 422 505

Deres ref: 15/6116

Vår ref: 144225

Vår dato: 29.04.2016

Høring - Forslag til Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning

Forskerforbundet vil med dette avgi sine høringsinnspill til Kunnskapsdepartementets høringsbrev av 22.12.15 om Forskrifter om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger (1-7 og 5-10).

For å gjennomføre denne reformen må lærerutdanningsinstitusjonene bli tilført betydelig økte ressurser til FoU-virksomhet, slik at de ansatte vil ha tid til å utvikle gode FoU-prosjekter samtidig med at de utvikler seg selv som veiledere og undervisere.

Forskerforbundet er positive til høye ambisjoner for lærerutdanningen, og at det skal stilles høye krav til lærerstudentene. Vi mener imidlertid at masterutdanningen, slik den her er lagt opp, kan føre til en uheldig ensretting og utfordringer knyttet til kvalitet.

Ifølge disse rammeplanutkastene (under læringsutbytte, ferdigheter) skal kandidaten kunne «gjennomføre profesjonsrettede, praksisrelevante, selvstendige og avgrensede forskningsprosjekter i tråd med forskningsetiske normer». Det heter også at masteroppgaven skal være «profesjonsrettet og praksisorientert». Dette vil kreve mye av kandidaten, faglig veileder og praksisfeltet.

Dette sterke fokuset på FoU-kompetanse i forskriften vil føre til en ensretting både i lærerutdanningen og blant studentene, som Forskerforbundet er i tvil om vil dekke det brede feltet av kompetanse skolen trenger. Forskerforbundet mener at det bør være et større mangfold av utdanningsveier enn hva forskriften gir rom for. Vi mener mangfold har mye for seg og foreslår også at det åpnes for mer rendyrkede disiplinfaglige eller pedagogiske masteroppgaver. Dette vil kunne dempe presset på å få aktivisert nok skoler og veiledere til å gjennomføre et svært ambisiøst fagdidaktisk opplegg.

Forskerforbundet er i tvil om man vil klare å opprettholde kvaliteten på et godt nok nivå slik forskriften er utformet. Det er ikke fullt ut gjort rede for hvilke kvalifikasjonskrav man må oppfylle for å påbegynne arbeidet med en masteroppgave. Disiplinfagene har tydelige krav til karakterer på BA-nivå før man kan starte på masternivå. I forskriftsutkastet er det eneste kvalifiseringsgrunnlaget for denne lærer-masteren en godkjent profesjonsrettet FoU-oppgave på 30 stp i det tredje året. Det står imidlertid ikke noe mer om hva «godkjent» skal bety, om nivået for eksempel skal settes lik karakteren E, som for andre fag ville utelukket et opptak til en master. Dersom for mange kandidater har karakterer på de laveste nivåer, vil det være en fare for at kravet til en bestått master enten blir satt uforholdsmessig lavt eller at mange kandidater ikke kommer videre i studiet.

Forskerforbundet mener derfor det bør etableres muligheter for en 3+2 ordning også i den femårige grunnskolelærerutdanningen. Det kan være flere grunner til at gode kandidater ikke evner å fullføre en master. For at disse studentene skal kunne få noe ut av sin utdanning og at institusjonene ikke skal føle seg forpliktet til å senke kravene, vil Forskerforbundet foreslå at man etter f.eks. 3 år kan benytte den oppnådde kompetansen til videre studier. Dette kan f.eks. være å kvalifisere seg til en stilling som *lærerassistent/faglærer* i det faget man har 60st i. Vi minner her om ordningen på Island der studentene på det femårige masterløpet har mulighet til å avslutte lærerutdanningen etter 3 år. Studenter kan benytte disse tre årene som grunnlag for videre studier, f.eks. masterutdanning i karriereveiledning eller andre fag. En lærerassistent vil kunne være en pedagogisk støttespiller til lærerne i større grad enn hva en skoleassistent er i dag.

Paragrafvis kommentarer

§ 1 Virkeområde og formål

Departementet har endret utvalgets betegnelse *lektorutdanning* til *grunnskolelærerutdanning*. At GLU stadig skal være GLU tydeliggjør for alle hvilket skoletrinnsnivå utdanningen retter seg inn mot. Dette bør i så fall gjennomføres for alle nivåer, slik at det som i dag heter lektorutdanning blir hetende lærerutdanning 8-13 eller lignende. Dagens lektorutdanning indikerer ikke i navnet noe om innplasseringen i en skolehverdag, men om lærernes kompetanse. Da de ferdigutdannede GLU-lærerne med dette vil få mastergrad og dermed ha lektorkompetanse, framstår det nå uryddig at noen stadig blir utdannet lektorer mens andre blir grunnskolelærere, men med samme kompetanse.

Departementet har strøket setningen «*Utdanningen skal forholde seg til opplæringsloven og gjeldende læreplaner for grunnskolen*» i utvalgets forslag, antakelig fordi denne synes unødvendig. Imidlertid er opplæringsloven sentral, og vi refererer til denne i § 2.

§ 2 Læringsutbytte

Departementet har i denne paragrafen lagt inn læringsutbyttebeskrivelse om vold og seksuelle overgrep. Forskerforbundet støtter et slikt punkt, men vil påpeke at innen psykiatrien er det en oppfatning at det kreves relativt høy kompetanse for å

identifisere tegn på vold og seksuelle overgrep. Det er derfor tvilsomt at en student i løpet av lærerutdanningen kan forventes å oppnå en slik kompetanse.

Formuleringene skaper store forventninger som i praksis er umulig å innfri, og som på lengre sikt kan føre til en uheldig juridisk binding. Vi foreslår at punktet beholdes under kunnskap, men tas bort under ferdigheter. Tematikken er for øvrig viktig å ta med seg i et spesialpedagogisk fag hvor det vil være mer naturlig å gå i dybden.

Forskerforbundet tilrår at departementet også inkluderer et viktig tema som *mobbing* i samme formulering. Opplæringsloven pålegger å sikre elevene et trygt og sosialt miljø. Mobbing i skolen er et ofte tilbakevendende tema i media, og kampen mot mobbing har lenge stått på den politiske agendaen og ble senest tematisert i Djupedalutvalgets utredning.

Forskerforbundet vil bemerke at læringsutbyttebeskrivelsenes bruk av adjektiver er problematiske. Under punktet **Kunnskap** f.eks. er det uklart hva *avansert* kunnskap, *spesialisert* innsikt, *bred* kunnskap, *inngående* kunnskap innebærer. Hvor går skillelinjene mellom det å *ha kunnskap om* til å *ha inngående, bred og spesialisert kunnskap om*? Noen av disse formuleringene finner vi også i kvalifikasjonsrammeverket, og det synes unødvendig å gjenta disse i rammeplanene. En mer konkret formulering av ønsket nivå og omfang vil være bedre. Dette bør iallfall komme fram i de nasjonale retningslinjene for grunnskolelærerutdanningene. I høringsbrevet skriver departementet under overskriften «Generelle opplysninger» bl.a. at departementet er opptatt av at beskrivelsene av forventet læringsutbytte er i tråd med god praksis. Også her savner vi mer konkrete angivelser.

Under **Ferdigheter** vil formuleringen å «sikre progresjon» i begynneropplæringen i for stor grad kunne føre til en uheldig fokus på måling og dokumentasjon av progresjon. Formuleringen bør strykes.

Forskerforbundet mener også at det er uklart hva som legges i estetiske læringsprosesser og i hvilket omfang dette eventuelt skal ha. Vi ønsker en styrking av de praktiske og estetiske fagene i grunnskolelærerutdanningene, men det er uklart om formuleringen innebærer et slikt løft. Formuleringen bør presiseres.

En masterutdanning inneholder et forskningsfokus som i stor grad sikres gjennom arbeid med masteroppgaven, og i tråd med det vi har skrevet over kan det være uheldig dersom strekpunktet om forskningskompetanse innebærer så store krav at de går på bekostning av andre viktige deler av profesjonsutdanningen.

§ 3 Innhold og struktur

Endringen i rekkefølgen i denne paragrafen er grei. Strukturoversikten er viktig, men det er vanskelig å tolke oppbyggingen av studiet. Et eksempel på en struktur vist i tabellform vil kunne gjøre framstillingen mer oversiktlig, f.eks. hvilke fag og i hvilket omfang studieemner kan bygges opp.

Departementet har endret utvalgets fagbetegnelse *pedagogikk* til *profesjonsfag*, og viser til analogien til lektorutdanningen 8-13. Forskerforbundet vil påpeke at i lærerutdanningene 1-7 og 5-10 kan alle fag betraktes som profesjonsfag. Hvert fag inneholder faglige komponenter, men en vesentlig del av undervisningen er knyttet

til fagdidaktikk og fagets tilknytning til undervisning og skole, altså profesjonsfaglige aspekter. I lektorutdanningen 8-13 er det disiplin-fagene, vitenskapsfagene, som inngår i utdanningen. Vanligvis blir fagenes didaktikk og tilknytning til skole ikke berørt overhode. De profesjonsfaglige aspektene i denne utdanningen blir ivaretatt av pedagogikkfaget. Betegnelsen profesjonsfag i lektorutdanningen 8-13 har derfor en mening som en motsats til disiplin-fagenes egenart. I lærerutdanningene 1-7 og 5-10 vil følgelig betegnelsen *pedagogikk* være det mest riktige i lys av disse utdanningenes egenart og fagenes oppbygging. Forskerforbundet støtter dermed ikke regjeringens forslag om å endre navnet fra pedagogikk til profesjonsfag. Vi vil her vise til de nasjonale retningslinjene kapittel 2 der det bl.a. heter at *Fagene i lærerutdanningen skal være lærerutdanningsfag. Fag, fagdidaktikk, pedagogikk og praksis må koples tett sammen, både innholdsmessig og organisatorisk. Utdanningene skal organiseres som profesjonsutdanninger som gir sammenheng og progresjon i opplæringen.*

Punktet om å gjøre kunnskap om religion, livssyn og etikk som del av pedagogikkfaget og kalle det et profesjonsfag er problematisk. Forslaget innebærer en nedbygging av pedagogikkfaget, noe Forskerforbundet mener er lite tjenlig da faget tradisjonelt ivaretar mange fellesoppgaver i lærerutdanningen. Det nye temaet vold og seksuelle overgrep vil naturlig også falle inn under pedagogikkfaget. Forskerforbundet vil klart uttrykke at det er lite ønskelig at flere ansvarsområder legges inn i pedagogikkfaget samtidig som faget i seg selv blir svekket i omfang. RLE bør uansett stå på egne faglig ben. Det viktige synes å være at man nå klarer å få til faglig samarbeid om læringsmålene og læringsutbyttebeskrivelsene med bakgrunn i disiplin-fagene, didaktikken og pedagogikken. Dette løses antagelig best lokalt uten rammeplanstyring.

Setningen departementet har tilføyd i § 3 om at det er mulig å legge fem dager av praksisopplæringen i grunnskolelærerutdanningen 1-7 til barnehagen, støttes. Forskerforbundet foreslår videre å bytte fra "kan" til "bør", for å synliggjøre at det er en stor fordel om lærerne har noen dager praksis fra barnehage.

Modellen for lærerutdanningen 1-7 skal normalt omfatte fire undervisningsfag, men det er åpning for at studentene kan ta tre fag i sin utdanning ved at undervisningsfag fire kan erstattes av fordypning i de øvrige fagene. Modellen for lærerutdanningen 5-10 skal normalt omfatte tre undervisningsfag, men på samme måte som i 1-7, er det åpning for at studentene kan ta to fag i sin utdanning. Forskerforbundet støtter en slik fleksibilitet da dette åpner for muligheter for både en bred fagsammensetning og en spesialisering.

Forskerforbundet støtter at det legges opp til muligheter for felles undervisning for studenter 1-7 og 5-10 der det er overlappende temaer.

§ 4 Programplan og nasjonale retningslinjer

Det foreslås at den enkelte institusjon skal utarbeide en programplan for grunnskolelærerutdanningene. Vi støtter dette, som er i tråd med det en allerede finner i de nasjonale retningslinjene kapittel 2. «Institusjonelt ansvar og organisering», hvor det bl.a. heter at *Organiseringen av utdanningene skal fremme integrering av teori og praksis, faglig progresjon, gjennomgående*

profesjonsretting og forskningsforankring. Utdanningene skal legge til rette for samarbeid mellom lærerutdannere ved lærerutdanningsinstitusjonen og i praksisopplæringen. Institusjonene skal legge til rette for sammenheng mellom aktiviteter i lærerutdanningsinstitusjonen og i praksisopplæringen, og gjensidig forpliktende samarbeid mellom de to læringsarenaene.

§ 5 Nasjonale deksamener

Forskerforbundet støtter ikke bruken av nasjonale deksamener i lærerutdanningen. Det bryter med den autonomien det enkelte lærested synes er nødvendig for å tilby en attraktiv lærerutdanning. Den nasjonale prøven vil uvilkårlig føre til at det legges vekt på et bestemt tema, noe som kan medføre en uforholdsmessig oppmerksomhet om dette temaet både ved at studentene bruker mye av sin tid til dette og at underviserne «presses» til å bruke mer tid på dette temaet enn andre temaer. Det er liten gevinst å gjøre det bedre på ett tema når kostnaden er at det brukes mindre tid på andre sentrale temaer. Dessuten tvinger man alle over i eller tilbake til et felles «puggepensum», med fare for å oppmuntre til læringsformer man ellers i liten grad praktiserer. I en rapport fra følgegruppa i grunnskolelærerutdanningene heter det også *at ansvaret for styring og fagleg kvalitet i grunnskolelærerutdanningane i større grad bør flyttast fra sentrale styresmakter til institusjonane*. Nasjonale deksamener peker i motsatt retning. Dersom denne ordningen likevel opprettholdes, må den nasjonalgitte deksamnen være fullfinansiert av andre enn institusjonene selv.

§ 6 Fritaksbestemmelser

Det store frafallet i høyere utdanning er et samfunnsproblem, og institusjonene bør, så langt råd er, kunne godkjenne fag som er tatt i en annen studieretning der faget er relevant. Forskerforbundet støtter følgelig fritaksbestemmelsene slik det framkommer i denne paragrafen. Formuleringen om at utdanningen *i hovedsak bør* omfatte fagdidaktikk og praksisopplæring forstås slik at fagdidaktikk og praksisopplæring i det aktuelle faget i så tilfelle skjer i lærerutdanningen. Praksisopplæringen i det gjeldende faget kan f.eks. lett innpasses i lærerutdanningsinstitusjonenes praksisopplegg.

Med vennlig hilsen
Forskerforbundet

Petter Aaslestad
Leder

Hilde Gunn Avløyp
Generalsekretær